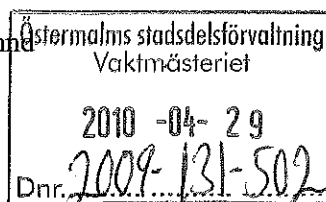

2010-04-28 Diarienummer
36/2010Östermalms stadsdelsnämnd
Box 24156
104 51 STOCKHOLM

Tillsyn av socialtjänstens handläggning och dokumentation av utredningar för vuxna med missbruksproblem

Beslut

Socialstyrelsen anser att det finns brister¹ i dokumentationen av utredningar som behöver åtgärdas. Det går inte att utläsa i samtliga ärenden att den enskilde har informerats om att en utredning inletts och att utredningen har kommunicerats.

I övrigt uppfyller Östermalms stadsdelsnämnd lagstiftningen och dess intentioner i de delar som tillsynen avser.

Socialstyrelsen överlämnar till nämnden att inom ramen för sitt kvalitetssäkringsarbete vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med påtalade brister.

Socialstyrelsen avslutar ärendet.

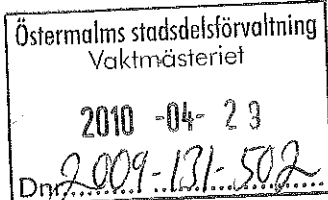
Redovisning av tillsynen

Sammanfattning

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att granska socialnämndernas handläggning och dokumentation av utredningar för vuxna personer med missbruk för att se till att handläggningen är rättssäker och att brukarna erbjuds möjlighet att komma till tals. I förekommande fall ska även kommunernas egna riktlinjer granskas. Granskningen av Östermalms stadsdelsnämnd visar att:

- Klienternas rättssäkerhet delvis uppfylls i socialtjänstens handläggning och dokumentation av utredningar.
- Den enskildes situation är belyst på ett allsidigt sätt så att hans eller hennes rätt till individuellt anpassade insatser kan tillgodoses.
- De riktlinjer som finns framtagna för handläggning av ärenden styr inte socialtjänstens val av insatser på ett sådant sätt att klienter inte får sina behov av individuellt anpassade insatser tillgodosedda.
- Klienterna erbjuds delaktighet och möjlighet att komma till tals vid planering och val av insats.
- Samverkan sker på ett sådant sätt att personer med missbruk och beroende får sina behov tillgodosedda.
- Socialtjänsten har ett barn- och närståendeperspektiv i utredningsarbetet, men det kan utvecklas ytterligare.

¹ De förhållanden som identifierats vid granskning och som inte överensstämmer med lagstiftning och dess förarbeten, förordning, föreskrifter, allmänna råd, rättspraxis och JO:s uttalanden.

Genomförande/tillvägagångssätt

En modell med kollegiegranskning har använts som metod i tillsynen. Fokus för tillsynen har varit rättssäker handläggning, brukarnas delaktighet, samverkan och hur barn och närståendes situation uppmärksammas.

Socialtjänsten har granskat 16 utredningar. Två gäller kvinnor. Av dokumentationen framgår att det finns barn i tre ärenden, men inte i någon av dessa finns hemmavarande barn. Merparten (12) av utredningarna har initierats efter ansökan från den enskilde. Sju utredningar avser missbruk av alkohol, fem gäller missbruk av narkotika och fyra ärenden avser annat såsom t.ex. missbruk av dopingmedel och spelmissbruk. Flertalet (13) utredningar gäller personer som tidigare varit aktuella inom socialtjänsten, varav drygt en tredjedel (5) varit kända mer än fyra år.

Från den 1 januari 2010 ansvarar Socialstyrelsen för tillsynen av socialtjänsten. Den aktuella tillsynen inleddes under 2009 då tillsynen över socialtjänsten tillhörde länsstyrelsernas verksamhetsområde. Länsstyrelsen i Stockholms län har kontrollerat två – tre utredningar per kommun/stadsdel och gjort en samlad bedömning av socialnämndernas handläggning och dokumentation av utredningar. Resultaten finns redovisade i bilaga 1, tillsynsresultat för hela länet. Länsstyrelsens bedömningar av resultaten för hela länet är tillämpliga för samtliga kommuner och stadsdelar inom Stockholms län och gäller utöver vad som redovisas nedan.

Socialstyrelsens bedömning**Tillgodoses klienternas rättssäkerhet i socialtjänstens handläggning och dokumentation av utredningar?**

I de flesta ärendena (15) har handläggningen skett skyndsamt så till vida att utredningarna har avslutats inom fyra månader och i hälften (8) har socialtjänstens beslut om att inleda utredning skett inom två veckor. I ett ärende framgår dock inte av dokumentationen hur länge utredningen pågått och i två fall har socialtjänstens beslut dröjt mer än en månad.

Alla utredningar har gjorts i samråd med den enskilde och i samtliga uppges handläggaren ha haft en personlig kontakt med personen. Beslut om att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL finns dokumenterat i samtliga ärenden. Alla utredningarna finns som ett eget dokument och för samtliga görs bedömningen att utredningen ger tillräcklig grund för beslut.

Stockholm stad har utarbetat en tydlig struktur för handläggningen av ärenden genom de mallar som finns framtagna för att dokumentera ett beslut i enskilt ärende eller för att upprätta en vårdplan. Detta till trots går det inte i samtliga ärenden att utläsa att den enskilde informerats om att en utredning inletts och att den enskilde har kommunicerats utredningen. För att garantera den enskildes rättssäkerhet och insyn i handläggningen kan dessa uppgifter behöva framgå av beslutsunderlaget.

Socialstyrelsens sammanfattande bedömning är att klienternas rättssäkerhet delvis uppfylls i socialtjänstens handläggning och dokumentation av utredningarna.

Tillgodoses klientens rätt till individuellt anpassade insatser?

I elva utredningar har ASI använts som bedömningsinstrument. Överlag är klientens situation allsidigt belyst. Klientens alkohol- och narkotikaanvändning, fysiska och psykiska hälsa, sociala situation med arbete och försörjning samt familj och umgänge är tillräckligt eller väl beskrivet i de flesta utredningarna (16/15). Likaså gäller att förekomsten av missbruk eller psykiska problem i släkten, kriminalitet eller om personen varit utsatt för våld eller övergrepp är väl eller tillräckligt väl belyst i merparten (14/13) utredningar.

Merparten (14) av utredningarna ledde till ett beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Två utredningar avslutades utan beslut om insats. De motiveringar som uppgetts i detta hänseende är att behovet kan tillgodoses av annan aktör. Den beviljade insatserna är kontakt med missbruks- och beroendemottagning (4), strukturerad öppenvård (intern) (4), samtal med handläggare (3), strukturerad öppenvård (extern) (2), boende (2), behandlingshem (2) och familjehem (2).

Socialstyrelsens bedömning är att klienternas rätt till individuellt anpassade insatser tillgodoses.

Finns riktlinjer och i så fall i vilken omfattning styr dessa val av insats?

Socialstyrelsen har tagit del av Stockholms stads övergripande riktlinjer för insatser till vuxna missbrukare, daterade 2005-06-22 och för handläggningen av ärenden enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), daterade 2006-03-28. Riktlinjerna har tagits fram av Socialtjänstförvaltningen och antagits av kommunstyrelsen. Syftet med riktlinjerna är att ge vägledning till handläggarna i arbetet med att utreda och bedöma enskildas behov av stöd samt planera och följa upp verkställda beslut. Innehållet i riktlinjerna behöver dock uppdateras eftersom en del av de lagrum och föreskrifter som hänvisas till i texten inte längre är aktuella.

Länsstyrelsen i Stockholms län genomförde inom ramen för Missbruksuppdraget en fördjupad tillsyn av socialtjänstens missbruksvård inom Östermalms stadsdelsförvaltning i september 2009. Av tillsynen framgår att det finns en tydlig styrning mot att utveckla och använda den egna öppenvården. Målet är att vården ska vara lättillgänglig för brukarna och medföra att kostnaderna för externa insatser hålls på en låg nivå. Vidare ska kvaliteten i utredningsarbetet utvecklas genom att antalet genomförda strukturerade utredningar, t.ex. ASI ska öka. Målet för hela Stockholms stad är att 75 procent av utredningarna som gäller personer med missbruksproblem ska genomföras med ASI som bedömningsinstrument.

Av Socialstyrelsens granskning framkommer inget som tyder på att riktlinjerna styr socialtjänstens val av insatser på ett sådant sätt att klientens behov av individuellt anpassade insatser inte tillgodoses.

Erbjuds klienten delaktighet och möjlighet att komma till tals?

I samtliga utredningar framgår att klienten kommit till tals och att hans eller hennes synpunkter har beaktats. Klientens vilja och inställning till socialtjänstens förslag framkommer i alla utredningarna, varav klienten i flertalet (15) är överens med socialtjänsten, men i ett fall vill ha mindre omfattande insatser.

Socialstyrelsens bedömning är att klienterna erbjuds delaktighet och möjlighet att komma till tals vid planering och val av insats.

Finns brister i samverkan som innebär att personer med missbruk eller beroende inte får sina vårdbehov tillgodosedda?

I merparten ärenden framgår att kontakt tagits med interna och/eller externa aktörer i utredningen. De interna kontakter som tagits har varit med handläggare inom andra enheter som bedömts vara relevanta (t.ex. enheten för ekonomiskt bistånd) och med personal inom egna öppenvården.

Av de externa aktörerna har kontakt tagits med missbruks- och beroendemottagning (13), personal på behandlingshem/boenden (4) och frivården/ kriminalvården (2). I några utredningar har kontakt tagits med närstående (2).

Utlåtande från annan aktör har inte begärts in i något fall. I två ärenden framgår att klienten har en pågående kontakt med missbruks- och beroendemottagning under utredningstiden och i tre ärenden en pågående insats i form av boende eller behandlingshem. Socialtjänstens personal gör för samtliga utredningar bedömningen att de kontakter som tagits varit relevanta.

Socialstyrelsen har i granskningen inte funnit några brister i samverkan som innebär att personer med missbruk eller beroende inte får sina behov tillgodosedda.

Hur uppmärksammas barn och närståendes situation?

Uppgift om att det finns barn som berörs framgår i samtliga utredningar och gäller såväl hemmavarande barn som umgängesbarn samt om personen är vårdnadshavare till barnet/barnen. Att barnens situation har uppmärksammats uppges framgå i fem utredningar, t.ex. att barnens situation är väl beskrivet genom ASI eller utifrån samtal med barnet mamma.

Den enskildes familj och umgänge bedöms vara tillräckligt belyst i merparten (15) utredningar och i några (2) ärenden har kontakt tagits med närstående. Att närståendes situation har uppmärksammats går att utläsa i 15 ärenden, t.ex. genom att ASI-utredningen ger en god bild av klientens uppfattning om sina relationer eller genom direkta samtal med närstående. Insatser riktade till barn eller närstående har inte erbjudits i något ärende.

Socialstyrelsens bedömning är att socialtjänsten har ett barn- och närståendeperspektiv i utredningsarbetet, men att det kan utvecklas ytterligare. Att klarlägga om barn finns med i bilden och hur de berörs av föräldrarnas missbruk är viktigt att beakta i alla utredningar som rör vuxna. Ett tydligare närståendeperspektiv kan t.ex. vara att det av utredningen framgår vem eller vilka personer den enskilde anger

som närstående. Hur närstående berörs av den enskildes missbruk kan också vara aktuellt att väga in i socialtjänstens analys och bedömning av lämpliga insatser. I dokumentationen av utredningar för vuxna med missbruksproblem kan tydligare framgå att nämnden har iakttagit ett barn- och närståendeperspektiv.

Beslut i detta ärende har fattats av sektionschefen Lena Renman. Inspektören Gunnel Hedman Wallin har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Lena Renman

Gunnel Hedman Wallin

Bilaga 1.

Tillsynsresultat Stockholms län